Anul V. No. 7. 22 Fevruarie. 1862.

JURNAL,

PENTRU RESPÂNDIREA SCIINȚELORŬ NATURALE ÎN ROMÂNIA

Redigeat
de
Professor Dr. Iuliu Barașu și D. Ananescu.

Omulu și pămăntulu.

ARTICOLULŬ I.

De cândŭ esistă omulŭ pe pământŭ.

Una din cuestiunile cele maĭ interesante pentru unŭ omŭ luminatŭ, este negreșitŭ aceea: a-de cândŭ esistă elŭ și neamulŭ seŭ pe pământŭ? De cândŭ s'a arătatŭ pentru prima óră, omulŭ pe pământŭ? — De aceea în maĭ multe rînduri s'a tractatŭ deja acéstă cuestiune, însă aceste cercetărĭ n'aŭ pututŭ da nicĭ odată resultate a-tâtă de sigure și de esacte de câtŭ obicinuí-tele studiiĭ istorice; fiindŭ că aceste cercetărĭ mergŭ până la unŭ timpŭ multŭ maĭ anticŭ de

câte tóte documentele nóstre istorice, chiarŭ cele maĭ vechĭ, care le posedămŭ.

Într'adevărŭ, documentele istorice cele maĭ antice care le avemŭ, este Biblia și istoria sacră și remașițele autentice opuluĭ luĭ Sanchuniaton pentru istoria profană. Dar și aceste documente suntŭ departe d'a ajunge până la începutulŭ sosireĭ omuluĭ pe pământŭ, precumŭ o pretinde acumŭ mulțĭ Geologĭ, basânduse pe nisce argumente geologice atîtŭ de positive, în câtŭ merită bine a fi tractate aicĭ într'unŭ deosebitŭ articolŭ înaintea lectorilorŭ noștri.

Este sciutŭ că neîncetatŭ rîurile cară nomolŭ, nisipŭ și petrișĭ din susulŭ în josulŭ apeĭ; o parte mare d'aceste mase de pământŭ căratŭ, se depune pe fundulŭ rîurilorŭ și formézā acolo unŭ stratŭ saŭ ședămîntŭ (sedimentŭ) care cresce neîncetatŭ și se măresce regulatŭ în cursulŭ seculilorŭ; unŭ asemenea ședămîntŭ prin cause analoge, se formeadă și pe fundulŭ lacurilorŭ; acestă regularitate este atîtŭ de esactă, în câtŭ daca scimŭ prin esperiință care este grosimea unuĭ stratŭ ce se formează în cursulŭ unuĭ secolŭ, atuncĭ putemŭ calcula câțĭ secolĭ aŭ trecutŭ până cândŭ s'aŭ formatŭ unŭ depositŭ făcutŭ de maĭ multe strate. Să dicemŭ, spre esemplu, că unŭ stratŭ A, d'o grosime de 10 picióre are trebuință de 100 de anĭ spre a se putea forma, atuncĭ este învederatŭ că dece strate A, aŭ trebuință de o mie de anĭ; că 40 strate A, aŭ trebuință de 40 secolĭ, adecă de patru miĭ de anĭ cte. Apoĭ daca vomŭ găsi sub 20 de strate A, și parcă crescute cu dînsele, ósele împetrite adevărate fosile*) a unuĭ animalŭ, o să scimŭ de sigurŭ, că acestŭ animalŭ a trăitŭ 'nainte cu 20 de secolĭ; daca vomŭ găsi fosile sub 40 de strate, o să putemŭ dice că acestŭ animal a trăitŭ naintea cu 40 de secolĭ etc.

Să vedemŭ acumŭ ce s'a găsitŭ în aceste strate subterane în raportulŭ cuestiuneĭ de cândŭ omulŭ esistă pe pământŭ?

*) Adeverate fosile sunt ósele ómenilor și animalelor în care nu se maĭ află nicĭ o urmă de vr'un principŭ organicŭ; aceste óse câtŭ le vomŭ ferbe în apă, nu vor da nicĭ o dată cleiŭ ca ósele neîmpetrite și găsite în pămîntŭ, măcar dupe sute și miĭ de anĭ; din contra, se găsesce în ósele împetrite saŭ fosile adeverate, ferŭ în stare de Ocsidŭ și Silex (ca un fel de cremenă).

În Egiptŭ, s'a observatŭ de multŭ că în fiecare secolŭ, rîulŭ Nilu prin inondațiunile sale regulate pe fie-care anŭ, depune pe pământŭ unŭ strată nuoŭ de nomolŭ, d'o grosime de $3\frac{1}{2}$ liniĭ numaĭ (a treia parte a unuĭ police saŭ țolŭ); apoĭ eată că în timpurile nóstre s'a găsitŭ lîngă orașulŭ Cairo în pământŭ, la o adîncime de 39 picióre (unŭ piciorŭ are 12 țolurĭ), bucățĭ de óle făcute d'ómenĭ ast-felŭ băgate acolo, în câtŭ se vedea ca ola acésta a remasŭ în pământŭ până cândŭ n'a esistatŭ încă stratele de 39 picióre grosime puse peste dînsa, și așa calculînduse, aŭ ajunsŭ la resultatulŭ curiosŭ, că încă nainte cu 13,375 de anĭ, ómeniĭ olarĭ aŭ esistatŭ în Egiptŭ! Fiindŭ așa, se probézā ca încă cu 7625 de anĭ naintea dominațiuneĭ regeluĭ Menes, care a fondatŭ orașulŭ Memphis, a trăitŭ în Egiptŭ unŭ poporŭ care a avutŭ óre și care începuturĭ de industrie. Și într'adevărŭ, Chronologiea egipțiană merge la o epocă multŭ maĭ anterióră de câtŭ aceea a Elenilorŭ care începu timpulŭ lorŭ cu Olympiadele, adecă la anulŭ 776 naintea luĭ Christu. Așia dar, după acéstă descoperire geologică în Egiptŭ, Chronologiea ómenilorŭ îmbrățișează o epocă celŭ pucin de doue orĭ maĭ mare de câtŭ cea adoptată în genere după sacra Scriptură (adecă ceva maĭ multŭ de câtŭ 6000 anĭ).

În Florida (America) s'a găsitŭ o falcă cu dințĭ d'omŭ, într'o stîncă calcară de mare, amestecată cu mărgeanĭ; prin urmare de la o epocă care a precedatŭ cu miĭ d'anĭ epoca actuală a pământuluĭ; o asemenea observațiune a făcutŭ comitele de Pourtalés lîngă laculŭ Monroe (în America), unde scelete (oseminte) d'ómenĭ s'aŭ găsitŭ în stînce, care aŭ o vîrstă celŭ pucin de dece miĭ de anĭ, după calculul celebruluĭ geolog Agassiz. Dar în nordulŭ AmericeĬ lângă Natchez, s'a găsitŭ oseminte d'omŭ într'unŭ stratŭ d'argilŭ albastru, la o adîncime de doue picióre maĭ josŭ de câtŭ osemintele animaluluĭ Megalonyx, unŭ animalŭ care s'a stinsŭ încă multŭ înaintea sosireĭ diluviuluĭ (potopulŭ celŭ generalŭ care a precedatŭ fomărea actuală a suprafaceĭ pămîntuluĭ).

În America s'a arătatŭ și o altă circumstanță fórte remarcabilă și interesantă în raportulŭ cuestiuneĭ nóstre. Adecă în Neorleans în valea rîuluĭ Missisipi se găsescŭ pădurĭ cu ar-

bori numiţi Taxodium *distichum*, fiind îngropaţi în pământŭ, în maĭ multe etagiurĭ unulŭ peste altŭ; adecă se gĕsesce unŭ rîndŭ de trunchiurĭ de Taxodium, pe urmă o stratā fórte grósă de pămăntŭ, pe urmă iar unŭ rîndŭ de trunchiurĭ de Taxodium şi aşia se află acolo ḑece etagiurĭ de pădurĭ de Taxodium îngropate în pămăntŭ, care compune acumŭ valea Misisipuluĭ Dar între aceste trunchiurĭ din tóte etagiurile, suntŭ unele care aŭ căte 6000 de circurĭ anulare, care indică(arată)că fie-care d'ntr'aceste trunchiuri, a trăitŭ şease miĭ de anĭ, şi d. Dowler a calculatŭ, că aceste ḑece etagiurĭ împreună cu stratele care le desparte, aŭ cerutŭ pentru formaţiunea lorŭ, timpulŭ de 158,400 de anĭ; apoĭ fiindŭ-că în al patrulea etagiŭ s'a găsitŭ îngropatŭ între trunchiurĭ de Taxodium şi unŭ sceletŭ d'omŭ, alŭ căruia craniŭ semăna multŭ cu craniulŭ ómenilorŭ din rasa americană (Indianĭ cu facia ca arama) ce trăescŭ şi acumŭ acolo, de aceea s'a calculatŭ că înainte cu 57,600 de anĭ, aŭ trăitŭ ómenĭ pe acolo! Tot dintr'acéstă observaţiune a formăreĭ valeĭ luĭ Misisipi, s'a probatŭ că stratele numite Alluviane care acoperă o fórte mare întindere a suprafaceĭ pământuluĭ, aŭ avutŭ trebuinţă de o sută de miĭ de anĭ ca să se formeze. Aşia dar, regnulŭ vegatalŭ (flora) şi regnulŭ animalŭ (fauna) ce se găsescŭ acumŭ în America esistă acolo de o sută de miĭ de anĭ.

Dar şi în sudulŭ Americeĭ, în nenumeratele caverne (peştere) ce se găsescŭ în Brasiliea, s'a găsitŭ adevărate oseminte fosile d'ómenĭ, amestecate cu oseminte d'animale antediluviane (din'naintea potopuluĭ). Craniulŭ acestorŭ scelete este îngustŭ, ósele obrazilorŭ esŭ prea multŭ afară, dar ungiulŭ facialŭ (veḑĭ Natura No. 3, articolu omulŭ şî maimuţa) s'apropie multŭ de acela care'lŭ găsimŭ şi *acumŭ* la rasa Indienilorŭ Americanĭ din Brasilia; aşia dar, este probatŭ că deja în Epoca geologică care se numeşte epoca Mastodonţilorŭ (adecă cu mulţime de secolĭ multŭ naintea epoceĭ menţionate în istoria sacră) s'a găsitŭ în America ómenĭ care sémănă multŭ cu ceĭ indigenĭ ce'ĭ găsimŭ şi acumŭ.

La insula Guadaloupe (America) s'a găsitŭ într'o rocă (stînca) dură (tare) de calcar, compusă de bucaţĭ de conchiliĭ (scoicĭ) şi de mărgeanŭ (coralie), oseminte d'ómenĭ numiţĭ Galibĭ, stinşĭ acumŭ şi care aŭ locuitŭ odată pe acéstă insulă; dar lîngă aceste oseminte, s'aŭ găsitŭ şi instrumente de industrie omenéscă, făcute de ferŭ. Acéste singure circumstanţe facŭ că Geologia nu admite, ca aceste oseminte să aperţie la o altă epocă a pămăntuluĭ; fiindŭ că numaĭ în epoca actuală, şi fórte tîrḑiŭ, omulŭ a începutŭ să lucreḑe cu ferŭ, Dar şi în Europa pretinde uniĭ (Spring) că s'a găsitŭ oseminte, d'ómenĭ îngropate în pămăntŭ împreuna cu oseminte de animale care aŭ trăitŭ odată pe pământŭ şi care s'aŭ perdutŭ acumŭ cu totulŭ: s. e. acele ale ursuluĭ din caverne, ale Mamutuluĭ (Elefantuluĭ antediluvian) şi alte asemenea animale numite Antedeluviane. Dar în nordulŭ Franciеĭ lângă Amiens şi Abbeville s'a găsitŭ topóre de petre şi alte instrumente industriale, făcute din piatră, într'unŭ tărimŭ antediluvianŭ care a esistatŭ mulţĭ secolĭ naintea începereĭ epoceĭ actuale, istorice a pământuluĭ**)

În treacătŭ observamŭ aicĭ, că în acestŭ *timpŭ* era în sudulŭ Franciеĭ, maĭ cu seamă în Auvergne, mulţĭ vulcanĭ activĭ; acestea s'a urmatŭ şi pe malulŭ Rinuluĭ *în* ţinutulŭ Eifel, şi că aceştĭ volcanĭ prin erupţiunile lorŭ, aŭ nimicitŭ locuitoriĭ d'acolo preeumŭ şi multe animale, de aceea s'a găsitŭ lângă volcanul Denis le Puy şi Velay, stînsŭ d'atîţĭ secolĭ, nisce oseminte d'ómenĭ *în* midlloculŭ producţiunilorŭ volcanice d'acolo, împreună cu oseminte de Mamuth şi alte animale antediluviane, Dar în ţinutulŭ Eifel, aceştĭ volcanĭ eraŭ activĭ şi multŭ timpŭ maĭ pe urmă, chiarŭ în timpulŭ imperiuluĭ Romanŭ; de aceea, se găsesce acolo earŭ în midlloculŭ productelorŭ volcanice, nisce altare şi Sarcofage (morminte) romane

Dar să revenimŭ la cuestiunea vîrsteĭ omuluĭ pe pământŭ.

Este sciutŭ în Geologie că ostulŭ Sveţieĭ, se suie totŭ mereŭ din sînulŭ mărcĭ Baltice; acéstă suire se urmează într'unŭ modŭ fórte regulatŭ, în câtŭ se scie prea bine cu câte picióre înălţimea, Sveţieĭ se suie din sînul măreĭ într'un secolŭ. Apoĭ fiindŭ că săpândŭ o grópă lungă Svedertelgicanals, s'a găsitŭ într'o mare adîncime

** Aeḑĭ Eichnvald „despre Mamiferile Russieĭ" unŭ opŭ remarcabilŭ, din care amŭ trasŭ multe datine citate aicĭ.

în pământŭ, remășițele uneĭ colibe de pescarĭ în care eraŭ și cuĭe de ferŭ, și calculînduse câtŭ timpŭ a fostŭ de trebuință ca să se suie țermurile Svețieĭ de la nivelulŭ măreĭ d'atuncĭ, cândŭ a esistatŭ coliba pe pământŭ, pân' acumŭ s'a găsitŭ că acestŭ timpŭ era de 12,000 anĭ. Așia dar, nainte 12 miĭ de anĭ locuitoriĭ primitivĭ aĭ Svețieĭ scia eĭ să lucreḑe în ferŭ.

În timpulŭ modernŭ, a atrasŭ atențiunea geologilorŭ laculŭ de la Geneva, maĭ cu seamă țermurile sale orientale, fiindŭ că rîulŭ numitŭ Tinière în loculŭ vărsăreĭ sale în acestŭ locŭ, a produsŭ grămădirĭ (cărăturĭ) de pământŭ care s'aŭ urmatŭ și se urmează în cursulŭ seculilorŭ într'unŭ modŭ regulatŭ, ast-felŭ că se póte calcula vîrsta fie-căruia stratŭ de pământŭ grămăditŭ acolo. S'a și calculatŭ și s'a văḑutŭ că acestŭ tărîmŭ grămăditŭ, are vîrsta de ḑece miĭ de anĭ; apoĭ fiindŭ că s'a găsitŭ în stratele cele maĭ de jos ale acestorŭ tărîmurĭ, nisce bucățĭ de óle și alte lucrurĭ ale industrieĭ umane, făcute din metelulŭ Bronzŭ (o amestecare de aramă cu cositorŭ), de aceea, cu dreptŭ cuvîntŭ, s'a conchisŭ că vîrsta omuluĭ pe pământŭ este multŭ maĭ mare de câtŭ îșĭ imagină mulțĭ.

În fine observămŭ că Archeologiĭ aŭ constatatŭ de sigurŭ acumŭ, că în istoria industrieĭ umane se află treĭ perióde bine distincte; adecă perióda cea primitivă numită perióda de peatră. În această periódă, omulŭ n'a scitŭ încă lucra în metale; la această epoca se raportă topórele de peatră găsite la Amiens și Abbeville în Francia și în alte locurĭ, maĭ cu seamă lîngă munțiĭ Ural și Altaĭ. — Maĭ pe urmă, a venitŭ perióda Bronzuluĭ, în această epocă tóte instrumentele industriale ale ómenilorŭ era de Bronzŭ, căcĭ ómeniĭ nu sciaŭ atuncĭ încă a lucra în ferŭ. La această periódă se raportă instrumentele găsite în terîmulŭ grămăditŭ lîngă laculŭ Geneveĭ; prin urmare vîrsta de 10000 de anĭ care arată acestŭ terîmŭ pentru istoriea omuluĭ, se raportă deja la epoca a duoa a omuluĭ (epoca de bronzŭ) Dar câțĭ nenumărațĭ secolĭ a trebuitŭ omul se remîe în perióda d'întiia, până cândŭ a intratŭ în epoca a doa? Asta nu o scimŭ, dar e fórte probabilŭ că afost unŭ timpŭ fórte lung; tocmaĭ dupe periódă de Bronzŭ, omulŭ a intratŭ în epoca a treia numită perioda feruluĭ, cândŭ omulŭ a descoperitŭ feru și metoda d'alŭ cureți și d'alŭ lucra; apoĭ este remarcabilŭ cum ḑice Biblia că Tubel-Kain, nepotulŭ luĭ Adamŭ, a fostŭ celŭ d'întîiŭ omŭ, care a sciutŭ să lucreze în aramă și în ferŭ, adecă, pe lîngă bronzŭ (arama), ómeniĭ aŭ începutŭ să lucreze și în ferŭ. Putemŭ dar ḑice că, cu Tubel-Kain începe perióda feruluĭ, prin urmare Cronologiea biblică pentru vîrsta omuluĭ, după care calculămŭ toțĭ, este justificată, însă sciința geologică ḑice că nu trebue s'o luămŭ în înțelesul absolutŭ, ci ca o Chronologie a periódeĭ feruluĭ ce începe cu Tubel-Kain care a trăitŭ nainte cu șease miĭ și câteve sute de anĭ 'naintea nóstră.

La unŭ altŭ locŭ, vomŭ avea ocasiune a vorbi și despre unŭ altŭ fenomenŭ în istoria omuluĭ, adecă despre popórele locuitóre pe apă: căcĭ în tóte lacurile Elvețieĭ și în multe ale Italieĭ s'aŭ găsitŭ pe fundulŭ acestorŭ ape ca să ḑicemŭ așia, nisce orașe sub lacustre care arată că aceste popóre aŭ trăitŭ pe ape; apoĭ fiind că în tóte clădirile lorŭ nu se găsesce nicĭ unŭ cuiŭ de ferŭ, nicĭ o altă armă de ferŭ, nicĭ unŭ autorŭ anticŭ nu menționéză despre esistența acestorŭ popóre acuatice, Archeologiĭ suntŭ d'opiniunea că aceste popóre aŭ precedatŭ Chronologieĭ nóstre actuale și că ele eraŭ ceĭ dintîiĭ locuitorĭ aĭ Europeĭ.

În fine observamŭ că cuestiunea vîrsteĭ omuluĭ pe pământŭ, n'a ajunsŭ până acumŭ la unŭ resultatŭ sciițificŭ positivŭ și hotărîtŭ, și este fórte multŭ de ḑissŭ asupra eĭ, noĭ însă amŭ vrutŭ aicĭ ca să arătămŭ numaĭ lectorilorŭ noștri, câteva puncte de căpătenie ale acesteĭ interesante cuestiunĭ și i rugămŭ, orĭ cumŭ, ca să nu ne acuse de Neologŭ și de Ateŭ, fiindŭ că vorbimŭ d'o altă Chronologie de câtŭ cea obicinuită; căcĭ este acumŭ admisŭ la tóte popórele luminate, că sciința și credința ocupă duoe sfere cu totulŭ diferite; altminterele orĭ ce astronomŭ care vorbesce acumŭ despre mișcarea pământuluĭ care este ear contrarie ideilorŭ astronomice ale luĭ Josue în sacra Scriptură. Spre norocirea nóstră, în secolulŭ nostru cu legele preseĭ sale pline d'umanitate, se închide numaĭ autoriĭ care scriŭ în contra ideilorŭ procuroruluĭ, dar nu în contra vîrsteĭ luĭ Adamŭ, saŭ în contra sistemuluĭ astronomicŭ al luĭ Josue.

B.

Animalulu care dă moscu.

Suntemŭ obicinuiţĭ ¦ vedé florĭ odorante, şi ni se pare unŭ lucru natural că o flóre frumósă trebue se aĭbă unŭ odor (miros) plăcutŭ; şi unŭ parfumŭ suavŭ; apoĭ căndŭ vedemŭ o flóre frumósă fără odor, ne mirămŭ şi parcă ne simţimŭ înşelaţĭ. De la anîmale, din contra, nu asteptăm nicĭ unŭ odorŭ plăcutŭ, ba încă omulŭ îşi imagină căte o dată, că numaĭ elŭ are privilegiu d'a putea fi parfumatŭ şi moscatŭ, şi nu scie că tocmaĭ cellŭ maĭ precios parfum, adecă moscul, îĭ vine de la unŭ animal fórte modestŭ care ocupă în regnulŭ animal o tréptă ecuală cu căprióra, cu capra şi chiar cu ţapu carele, precum scim, nu e nicĭ de cum parfumatŭ.

Acestŭ animal care dă parfumulŭ mosculuĭ, este cunoscut în Zoologie sub numirea de Moschus Moschiferus. Elŭ seamănă în forma sa cu o căprióră, dar e maĭ micŭ şi n'are corne şi la bărbăţelŭ esŭ doĭ dinţĭ din gură; are 8 dinţĭ tăioşĭ la macsila (falca) de josŭ, 6 măsele în drépta şi stinga la amînduoe fălcle. Copitele sunt bifurcate (tăiate în duoe), şi are copite maĭ micĭ în dosulŭ cellorŭ marĭ. Patriea luĭ este Asiea centrală, maĭ

Animalulŭ Mosculuĭ (Moschus Moschiferus).

cu seamă Tibetŭ, Kina, Siberia, dar maĭ cu sémă îĭ place a locui pe vîrfurile munlţiorŭ Altaĭ, şi în munţiĭ care încongióră laculŭ Baical.

Acestŭ animalŭ este unu din ceĭ nopturnĭ, adecă nóptea umblă şi zioa şéde pe ascunsŭ saŭ că dórme (sunt şi ómenĭ care ar merita a figura în acestă categorie), s'agaţă cu o mare lesnire pe arborĭ, 'notă peste rîurĭ fórte late şi nu se ostenesce. — Nu este un animal sociabilu, ci numaĭ la timpul amoruluĭ lorŭ, adecă toamna, umblă căte o ceată împreună. Suntŭ fórte sfiiciόse, şi le prinde cu frîngiĭ făcute în nodurĭ, care le aruncă împregiurulŭ gîtuluĭ lorŭ. Se ḑice însă d'unŭ felŭ d'animalŭ de moscŭ (Moschus javanicus) că, căndŭ se simte prinsŭ într'o asemenea fringie se face ca mortŭ pînă căndŭ vînătorulŭ credindulŭ mórtŭ, desnódă fringia dela gîtulŭ seŭ, atuncĭ animalul îndată dă fuga cu cea maĭ mare iuţeală.

Mascululŭ saŭ bărbăţelu, este maĭ frumosŭ

de câtŭ femela, are unŭ pĕrŭ desŭ, tare şi care se rupe lesne; pe spinare este negru óchesŭ (în tinereţe e pătat cu alb), dar pe burtă este albişior; are o códă fórte mică şi lîngă buricŭ, masculuĭ are o pungă de mărimea unuĭ oŭ de porumbelŭ, aicĭ se produce fluidulŭ moscŭ, care este d'o colóre roşie, seamănă cu săngele închiegatŭ şi are un miros fórte tare. Odorulŭ mosculuĭ este atîtŭ de tare în câtŭ, daca o bucată de moscŭ d'o grosime numaĭ ca unŭ bobŭ de grîŭ a remas căte-va ore într'o cameră, odorulŭ remăne acolo chiar 2—3 ḑile dupe ce a scos bucata de moscŭ d'acolo. S'a făcutŭ asemenea esperienţe c'o bucată de moscŭ de mărimea de duoe bóbe de grîŭ numaĭ, şi s'a văḑut că era în stare se ţie unŭ odorŭ de moscŭ într'o cameră spaciósă în cursulŭ de ḑ e c e a n ĭ.

Cellŭ maĭ bunŭ moscŭ vine de la Provinţia Tunkin în Asia; de la Siberia vine un moscŭ maĭ pucin stimatŭ, dar mosculŭ cel bun este fórte scumpŭ, în căt o litră costă pînă la 150 de galbenĭ!

Dar Mosculŭ jócă unŭ rolŭ nu numaĭ fórte importantŭ în parfumăriĭ, căcĭ celle maĭ deliciόse parfumăriĭ oriental suntŭ făcute cu dănsu, ba încă este unŭ remediŭ fórte preciosŭ, Suntŭ pucinĭ medicĭ care n'aŭ avut ocasiune a admira energiea estraordinarie a mosculuĭ la unele din patimele celle maĭ periculóse, unde vieaţa omuluĭ este ameninţată ca să se stingă de febleţe (slăbiciune), ca o luminare căndŭ a ajunsŭ la sfîrşitulŭ seŭ, s. e. la lingóre şi unele bóle spasmodice) acolo mosculŭ este căte o dată unŭ adevăratŭ remediŭ divinŭ, unŭ adeverat înger mîntuitorŭ; atuncĭ se vede vieaţa, aprópe să se stingă, îndată parcă înflăcărindŭ din nouŭ, tóte lucrările vitale prindŭ o energie nuoa; dar vaĭ! de multe orĭ această înflăcărare este numaĭ momentană şĭ precede stingerea întrégă şi maĭ repede a viăţeĭ; întocmaĭ ca şi la lampă vedem căndŭ este să se stingă, că îndată flacăréză peste măsură şi pe urmă se stinge cu totulŭ- Asia este în lume „Estremele se precedŭ şi se atingŭ una pe alta". înflăcărarea flameĭ vieţeĭ, vine unŭ momentŭ naintea stingereĭ eĭ totale; un întunericŭ maĭ adincŭ esiste o oră tocmaĭ înaintea lucireĭ auroreĭ demineţi; acţiunea miḑlocesce reacţiune. Aşa şi apăsarea produce espansiune şi în lumea morală, vedem că despotismulŭ produce revoluţiune şi că tirania întunecósă nopturnă a secolilor trecuţi se pare căte o dată ca se întăresce tocmaĭ în momentulŭ sosireĭ auroreĭ lucitóre a libertăţeĭ, marcată de eterna divinitate ca începutulŭ uneĭ epoce de mîntuire pentru genulŭ umanŭ, B.

Călătorie în Italia.

Călătoria este o adevarată scoală practică.

Italia, acestŭ pământŭ classicŭ, privilegiatŭ şi plinŭ de minunĭ este vrednicŭ de curiositatea ce escită nu numaĭ a ómenilorŭ de sciinţe dar chiar a omuluĭ în general. Pe lângă clima eĭ cea dulce şi favorabilă vieţeĭ, astă ţérră desfăşură înnaintea călătoruluĭ tot felulŭ de bogăţiĭ şi frumuseţĭ naturale ce rar se găşescŭ în alte ţerrĭ. Aşia, aci se 'ntind cămpiĭ acoperite cu secerişurĭ îndestulătóre, colo se vădŭ colline şi răpe unde pascŭ turme de oĭ c'o lănă preciósă, din colo se 'nalţă munţĭ îmbrăcaţĭ de totŭ felulŭ de verdéţă, la poalele cărora se 'ntind pădurĭ de măslinĭ şi viĭ ce daŭ unŭ vinŭ deliciosŭ; unŭ vîntŭ linŭ descinde dup' acestĭ munţĭ, şi pare c'aduce cu sine liniscea, amorulŭ şi armonia, apoĭ de cea parte, lacurĭ, isvóre, râurĭ şi mărĭ. Ochiul ostenitŭ privind atătea frumuseţĭ: roce (stăncĭ), grote (pesterĭ), pădurĭ, ghieţoĭ, torente cascade cte, se bucură cu desfătare d'o Natură aşia de senină şi aşia de grandiósă.

Vegetaţiunea bogată şi variată care umple stufósele pădurĭ de braḑĭ; mărimea. soliditatea edificielorŭ şi feluritele colorĭ formézá unŭ contrastŭ cu cămpiile şi locuinţele din Alpĭ.

Dar deosebitŭ de frumuseţile naturale, Italia merită stima şi respectulŭ cellor-lalte naţiunĭ, căcĭ ea fusse vatra de unde se respăndiră, sciinţele, literile şi artele în tótă Europa Aci se sistematisară sciinţele de observaţiune, căcĭ academia del Cimento din Florenţa fondată în secolu allŭ 17-lea de cardinalul Leopold de Medicĭ, n'avea altŭ scopŭ de cătŭ esperienţa şi observaţiunea. Ea ne dede atăţĭ bărbaţĭ marĭ: Gallile, Leonardo da Vinci, Mihail Angelo, Rafael, Spallanzani cte; d'accea acumŭ duoĭ anĭ cu plin dreptŭ a meritat săngele ce vărsă Francia pentru independinţa şi integritatea eĭ.

Pe lângă frumuseţea locurilorŭ, clima cea dulce şi salutarie, cerulŭ acella senin şi transparent, apoĭ călătorulŭ găsesce o mulţime de obiecte de studie ce întălnesce la fie-care pas: fie-care

monumentŭ, fie care templu, fie-care pétră are Istoria și Chronologia eĭ.

Nizza. Eșind din partea meridională a Franciei numită Provence, care este nisipósă și stérpă și ajungând la frontiera Italieĭ, călătorulŭ este isbitŭ de frumusețea și de bogăția uneĭ lume nuoĭ de plante. Aicĭ crescŭ finiciĭ (curmaliĭ) și smochiniĭ cumŭ crescŭ la noĭ meriĭ și periĭ; pe roce se 'nalță Aloes și Agava cu flórea lor măréță, și plante grasse numite Cactee, allŭ căror fructŭ, ce se chiamă în limba populară smochine de Barbaria, nu ajjungŭ bine la maturitate cât la Neapole. Frumósă situațiune a orașuluĭ pe marginea măreĭ Mediterane și la spate încongiurat d'unŭ lanțŭ circularŭ de munțĭ ce'llŭ adăpostescŭ de vânturile despre nord, facŭ ca temperatură să nu fie schimbătóre. Domnesce la Nizza ca și pe lacurĭ, cu pucină modificație, o ventilațiune particulare dioa și alta nóptea. Cu tótă preponderența vânturilorŭ septintrionale ce batŭ earna, temperatura medie a ernilor dela Nizza este maĭ 'naltă de câtŭ cea dela Florența și chiar de câtŭ cea dela Roma.

Acestŭ orașŭ, recomandatŭ de medicĭ ca o stațiune salutarie pentru ceĭ ce pătimescŭ de bóle de plămônĭ (oftică), merită în adevăr acéstă reputațiune medicală, căcĭ aerulŭ, maĭ cu sémă de diminéță și de séra, este așia de dulce și ușorŭ in câtŭ pare că respiră cineva viața cândŭ 'lŭ întroduce în plămônĭ. Apoĭ pe lângă aerulŭ celŭ dulce, se adaogă preumblările variate pe munțĭ, colline, terasse și pe mare, care activă circulațiunea și face ca funcțiunile economieĭ să se facă cu maĭ multă înlesnire.

Grădina plantelorŭ din Nizza de și mică are o situațiune pe marginea măreĭ admirabil de frumósă; într'însa se găsescŭ plante merĭdionale: palmierĭ, piperĭ, acacia de totŭ felulŭ ce esală unŭ parfumŭ deliciosŭ; o situațiune încă multŭ maĭ frumósă se vede la o altă grădină publică de lângă portŭ, așeḑată p'o colină în facia măreĭ unde se află și unŭ castelŭ.

Este unŭ ce incântătorŭ și sublimŭ, când din nălțimea acesteĭ grădine privesce cineva marea, tabloulŭ grandiosŭ allŭ imensitățeĭ. Sufletulŭ călătoruluĭ ostenitŭ, se simte óre-cumŭ într'ale sale, 'ĭ pare afi transportatŭ în alte regiunĭ maĭ pure și plinŭ de bucurie, d'o linisce și mulțumire interióră neesprimabilă, se înclină cu multŭ respect înaintea celuĭ ce'lŭ a creatŭ înaintea Ființeĭ Adorabile.

Genua. Dacă Genua se bucură d'unŭ cerŭ limpede în ḑilele frumóse, este espusă la nisce repeḑĭ variațiunĭ de temperatură și la dese ploĭ. Sub raportulŭ hygrometricŭ (starea de umiditate a aeruluĭ) nu 'ĭ putemŭ compara de câtŭ Luca și Pisa. Orașulŭ are unŭ aspectŭ admirabilŭ în fundulŭ unuĭ golfŭ. edificile eĭ cele maĭ multe construite în marmoră suntŭ așeḑate treptatŭ și formândŭ unŭ mărețŭ amfiteatru, la spate se ridică circularŭ nisce munțĭ falnicĭ, iar la póle, portulŭ plin cu corăbiĭ unde domnesce o mare activitate mercantilă.

Interiorulŭ orașuluĭ este tristŭ, dar suntŭ palaturĭ de marmoră d'o architectură falnicŭ, așia este palatulŭ regalŭ și universitatea, palatulŭ Palavicini și alŭ luĭ Andre Doria ce află afară din orașŭ. Numaĭ după ce a străbătut cineva cele treĭ strade: Nuova, Nuovisima și Balbi, îșĭ face o idee de magnificența Genoveĭ, numită în vechime *Genua superba*. Väḑînd palaturile din aste strade s'ar crede cineva într'unŭ orașŭ de regĭ: astfelŭ este elogiulŭ ce M-me de Stael face strade Balbi.

Dar curiosiositatea cea maĭ mare din Genua este grădina luĭ Palvicini. Astă grădină ce se află la o mică distanță de orașŭ unesce într'însa frumusețe naturale, la care se adaogă și multe artificiale. Când călătorulŭ visitéză acéstă grădină unică în felulŭ eĭ, se crede transportat într'unŭ adevăratŭ paradis terrestru. Și'n adevăr florăriile concură cu celle maĭ bogate din Paris și Londra. Parterele suntŭ împodobite c'o mulțime de florĭ așezate într'unŭ ordin admirabilŭ, Pelargonium (mușcat) de tot felulŭ, mirțĭ, acacia și portocalĭ ce esală unŭ parfumŭ deliciosŭ; duoe Cycas superbe împodobescŭ intrarea floărieĭ, unŭ Bananier cu fructe. Palmierĭ grandioșĭ de felurĭ variate, ape țișnitóre, fântânĭ de marmoră, cascade, unŭ lacŭ lângă care se află unŭ parcŭ cu umbre răcoritóre, așeḑatŭ p'o cóstă uscată unde altă dată nu se vedea de câtŭ viĭ și plantațiunĭ de pinĭ. Palatulŭ și edificiele de fantasie ce se află în parcu suntŭ construite în marmoră albă de carara. O grottă lucrată cu multă artă imitéză fórte bine o grotă (pesteră) naturală, avândŭ în interiorulŭ eĭ stalactiteșĭ stalagmite ad-

mirabile. În facia astei grote se 'ntinde chiar din întru eĭ unŭ lacŭ circularŭ, o barcă în formă de lebădă înaintéză p'ntre colónele de stalactite, pătrunde în năuntru groteĭ şi vine să caute pe călătorŭ, ca să facă o navigaţiune mithologică. La eşirea din astă grotă de azur se află o situaţiune încăntătóre, animată de sgomotulŭ uneĭ cascade ce cade la drépta din vărfulŭ uneĭ stîncĭ, la stânga se află unŭ templu ionicŭ de marmoră albă consacratŭ Floreĭ şi aşedatŭ în midloculŭ laculuĭ. Împregiurulŭ luĭ se află patru colóne suportăndŭ diferite statue mitologice. Tóte aceste rechiamă dumbrăvile Deĭtaţilor antice din Paphos şi din Cythere. Maĭ departe unŭ obeliscŭ egipţianŭ ese din lacŭ ca dintr'o inondaţiune a Niluluĭ. Unŭ kiosk turcescŭ p'o colină pithorescă aduce aminte orientu şi obiceiurile luĭ. La orizon o admirabilă privire pe golfulŭ Genoveĭ, şi *Mediterana* apare sub arcada unuĭ podŭ goticŭ; însă ea să contemple cineva maĭ bine posiţia şi frumuseţea locurilorŭ se pune într'o barcă şi face ocolulŭ templuluĭ Floreĭ. La o mică distanţie se află unŭ leagănŭ unde visitatori se amusă a face să easă apă ţişnitóre ca plóia printr'o mică presiune de degetŭ; se maĭ află şi alte maĭ multe lucrurĭ de petrecerĭ şi de distracţiĭ de totŭ felulŭ. Nicĭ unŭ călătorŭ nu trece prin Genua fără să visitede acéstă grădină încăntătóre, în midloculŭ căria sufletulŭ se simte atinsŭ d'atătea frumuseţĭ variate ce dificilŭ se potŭ descrîe. — Este unŭ ce neesplicabilŭ cănd omulŭ desbrăcatŭ de grijile lumescĭ se pune în faciă cu frumuseţele Natureĭ şi caută a pătrunde şi a esplica unele din misterele eĭ, figura umană se inspiră atuncĭ d'unŭ ce divinŭ şi ia o fisionomie grandiósă. Genovezi suntŭ renumiţĭ pentru comerciŭ şi industrie, suntŭ specialĭ în arta d'alucra aurŭ, argintŭ şi bronzŭ dintregŭ ca cumŭ ar lucra din fire, ceea ce se numescŭ la dînşiĭ *filigran*, din care se facŭ diferite obiecte de lucsŭ pentru dame, precum: colete, cruciuliţe, bracelete cte.

Turin. Oraşŭ ḑiditŭ p'unŭ tărâm de transportŭ, unde s'a găsit o mulţime de fosile (conservate în cabinetulŭ mineralogic) între altele, cranĭ de cerbĭ de Irlandia şi de boĭ sălbaticĭ. Astă capitală a Piemontuluĭ, unulŭ din oraşele cele maĭ considerabile ale Italieĭ, este la o égală distanţă de glacierĭ din Alpiĭ şi de regiunile maslinilorŭ, mirţilor şi portocalilorŭ. Este aşeḑată în miḑloculŭ uneĭ cămpiĭ fertile (roditóre) udată de râulŭ Po care descinde din muntele Viso, şi de Dora ce descinde din muntele Genevr.

Turinulŭ avea altă dată o fortoreţă. dar a fostŭ destruită în 1818 şi remplasată prin frumóse preumblărĭ plantate de arborĭ, care încongiora oraşŭ, şi citadela este acumŭ străbătută de duoă marĭ strade care mergŭ la embarcadera drumuluĭ de ferŭ dela Novara Cele-l-alte strade se tae maĭ tóte în anglu dreptă şi contribue prin acéstă regularitate a da oraşuluĭ unŭ aspectŭ monotonŭ Constructiunile suntŭ simetrice şi d'unŭ stilŭ greŭ. Pavagiulŭ s'a amelioratŭ fórte multŭ P'intre petrele din care este formatŭ se deosibesce maĭ multe speciĭ mineralogice, preeumŭ: Serpentina, Variolite, Dialagiŭ.

Turinu, înfrumuseţatŭ în epoca decadenţeĭ arteĭ, nu este aşia celebru prin monumentele sale de architectură ca Veneţia Roma si Florenţa aşia spre es.

Palatulŭ regeluĭ n'are nimic de însemnatŭ pe din afară este unŭ mare edificiŭ care formează faciă Na piezeĭ Castello. Universitatea în strada Po e o zidire vastă a căreĭ curte este înconjurată de portice împodobite de bas reliefe, de inscripţiunĭ grece şi latine şi de monumente diverse, cea maĭ mare parte descoperite când s'a dărămatŭ bulevardulŭ dela Consolata.

Fondaţiunea acustuĭ stabilimentŭ se urcă la anulŭ 1405. Numărulŭ *studenţilorŭ* se urcă la 2000. Biblioteca se află în salele d'asupra este una din cele maĭ importante din Europa şi posedă maĭ multŭ de 120,000 vol. Ea este maĭ cu sémă bogată îu uvrage de Theologie, Jurisprudeuţie de Mediciuă şí de Istoria Naturală. Bibliotece este deschisă publiculuĭ în tóte ḑilele dela ora 9 de diminéţă pănă la 4 dupe amîaḑĭ. Universitatea are 65 de catedre: 8 de Theologie, 15 de Jurisprudenţie 15 pentru Medicină şi Chirurgie, 13 pentru Elocuenţe şi Filosofie şi 14 pentru sciinţele mathematice, fisice si natnrale, unŭ cabinetŭ de Anatomie şi Pathologie, maĭ multe laboratoriĭ şi unŭ amfiteatru de Chimie în edificiulŭ academieĭ regele Albertine, o grădină Bo tanică fondată de Victor Amedé II şi unŭ cabinetŭ de fisică, şi de istoria naturală.

A. (Va urma.)

Tipografia C. A. Rosetti uliţa Caimata No. 15.